

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Litteraturvetenskapliga institutionen

C-uppsats

PRIVAT!

Den Moderna Brevromanen

En studie av *Privat Mejlkorrespondens*

av Carolina Gynning & Alex Schulman

VT 2008

Författare: Richard Skoglund

Handledare: Yvonne Leffler

Innehållsförteckning

1. Inledning

Syfte och frågeställning.....	s. 2
Disposition, metod och material.....	s. 3
Avgränsningar.....	s. 5
Tidigare forskning.....	s. 5

2. Teori: Brevet och dess form s. 7

3. Presentation av *Axel och Anna eller Korrespondens mellan tvenne våningar*..... s. 10

Presentation av mottagande.....	s. 15
---------------------------------	-------

4. Presentation av *Privat Mejlkorrespondens*..... s. 15

Presentation av mottagande	s. 18
----------------------------------	-------

5. Analys av *Privat Mejlkorrespondens*..... s. 20

6. Sammanfattning..... s. 25

7. Slutsatser och diskussion..... s. 25

8. Käll- och litteraturförteckning..... s. 28

1. Inledning

Syfte och frågeställning

Brevromanens form inom skönlitteraturen ser olika ut från verk till verk och får en innebörd som påverkar berättelsen, med den här uppsatsen vill jag belysa denna innebörd och se hur viktig eller oviktig formen kan vara för berättelsen.

Att genren brevroman används än idag har väckt mitt intresse för att analysera hur den till form och innehåll tar sig uttryck i två representativa verk från dels 1800-talet och dels 2000-talet. De två böcker jag valt att göra en komparativ studie av är Fredrika Bremers *Axel och Anna eller Korrespondens mellan tvenne våningar* från 1828 och mitt huvudsakliga studieobjekt, Carolina Gynning och Alex Schulmans *Privat Mejlkorrespondens* från 2007.

En brevroman består antingen helt eller delvis av en korrespondens, rent innehållsmässigt kan den antingen vara autentisk eller fiktiv. Formmässigt kan brevromanen använda sig av olika sätt för att förmedla innehållet och budskapet. Att författare använder sig av okonventionella metoder av förmedling inom genren kan innebära nya innebörder av budskapet om det är knutet till ett format som kanske öppnar eller begränsar texten och budskapets innehåll.

Bremer använder ett annorlunda tillvägagångssätt för att gestalta den fiktiva korrespondensen; den sker med hjälp av biljetter som skickas mellan ett förälskat par. Hos Gynning och Schulman har det elektroniska mejlformatet använts för att skildra en autentisk korrespondens mellan dem själva.

Det ligger många år mellan utgivningsdatumen men böckerna är båda dialogiska brevromaner mellan en man och en kvinna och blir då lämpliga för en analys. Valet har således skett med utgångspunkterna form och av liknande dialogförhållande.

Jag kommer att jämföra dessa två böcker med hjälp av frågeställningarna:

- Vilka skillnader och likheter finns?
- Hur ser formen ut i böckerna?
- Vad har formen för betydelse för korrespondensen?
- Hur gestaltas brevromanen på 2000-talet?

Disposition, metod och material

En presentation av de två böckerna kommer att ske på ett var sitt kapitel i uppsatsen där jag tar upp karaktärerna; vilka de är och hur deras relation ser ut, och även hur korrespondensen ser ut formmässigt och innehållsmässigt. Jag kommer ge en beskrivning av bokens mottagande och då främst hos det moderna exemplet, det med hjälp av pressrecensioner och texter som tar upp hur den karaktäriseras och beskrivs i förhållande till samtiden. Att jag ger en bild av mottagandet skapar en förståelse för hur genren togs emot på 2000-talet. I viss mån kommer jag kort att nämna något om mottagandet av Bremers bok.

En analys av Gynning och Schulmans bok kommer att göras i kapitel fem och leda fram till en slutsats som bygger på jämförelser med Bremers bok och jag kommer då att titta på hur de skiljer sig åt och liknar varandra. Huvuddelen av uppsatsen kommer alltså att innefatta en presentation och analys av *Privat Mejlkorrespondens* och Bremers bok får fungera som något att jämföra den med.

Formen i brevromanen bör fastställas för att kunna göra en analys av genren och med hjälp av lämpliga böcker om berättarstruktur och den dialogiska brevromanen får den här uppsatsen sin teori. Jag kommer att utföra analysen med hjälp av Altmans *Epistolarity – Approaches to a Form* i vilken kapitel fyra behandlar diskursen inom berättandet av brevromanen.

Altman skriver att brevromanen har en diskurs som består av ett lingvistiskt system där tre komponenter verkar tillsammans.¹ Det finns ett *jag* som har en relation med ett *du*; det finns en avsändare och en mottagare. Den andra är att innehållet i brev berör både nutid och dåtid och relaterar till varandra men som samtidigt är förankrade i nutiden då brevet skrivs. Den tredje behandlar tidsaspekten som något flerfunktionellt: den aktuella tiden när den beskrivna händelsen ägt rum, tiden när den skrevs ner, tidpunkten när brevet skickades, mottogs, lästes och adressaten svarade.

Jag kommer att använda mig av dessa begrepp för att se hur berättandet sker i de två böcker jag har valt att analysera. Relationen mellan avsändare och mottagare beskrivs som den aspekt som färgar korrespondensens innehåll starkast och blir då lämplig att lägga som ett raster över texterna.²

¹ Janet Gurkin Altman: *Epistolarity – Approaches to a Form* (Ohio State University Press, Columbus, 1982) s. 117

² *ibid.* s. 118

Altman fortsätter med att beskriva förmedlingen från den ena parten till den andra, att skriva ett brev till någon är att kartlägga sina koordinater i form av temporala, spatiala, emotionella och intellektuella termer.³ Det görs för att berätta var brevskrivaren befinner sig på en speciell tidpunkt eller vad som har hänt sedan senaste meddelandet.⁴

I kapitel sex i Altmans bok presenteras kompositionen i brevromanen, varje brev i en korrespondens beskrivs som självständigt men är en del av en helhet som bildar en korrespondens. Ett brev definieras genom att inte vara omgiven av text utan har en blank omgivande yta och en form som antyder att det är ett brev.⁵

Att jag använder mig av dessa genrebegrepp på mina primärkällor ger mig en lämplig analysapparat att utgå ifrån.

Då mina två primärkällor har en annorlunda användning av medel för korrespondens, dvs. biljetter och elektroniskt mejl, gör att dessa medel måste diskuteras och analyseras som något väsentligt och något som påverkar berättandet. I Lefflers *Jag har fått ett brev...* behandlas den dialogiska brevromanen och just *Axel och Anna eller Korrespondens mellan tvenne våningar* presenteras och ges en utförlig beskrivning. Tonvikten har lagts på formatets utseende och textens innebörd på biljetterna. Biljetten ger berättelsen en fragmentarisk struktur och längre beskrivningar eller utläggningar kan inte göras, det som skildras är korta kärleksförklaringar i form av utrop och frågor. Leffler tar även upp avståndet mellan avsändare och mottagare som något viktigt och hur det påverkar korrespondensens uttryck. Genom att de två parterna är skilda från att träffa varandra har det inverkan på biljetternas innehåll, även att tiden mellan meddelande och svar inte är regelbunden påverkar strukturen i korrespondensen.

Lefflers analys ger dels en god bild av bokens innehåll och dels hur den dialogiska brevromanen fungerar och jag kommer att använda mig av analysen för att presentera Bremers bok.

Det rent innehållsmässiga i brevromanens text kan ifrågasättas och berättarstrukturen beskrivs i MacArthurs *Extravagant Narratives – Closure and dynamics in the epistolary form* där hon menar att brevromanen skiljer sig från övriga romangenrer genom att det inte finns någon central organiserande berättare som styr och skiljer de två karaktärernas brev åt.⁶ Snarare får

³ ibid.

⁴ ibid. s. 119

⁵ ibid. s. 167

⁶ Elizabeth J. MacArthur: *Extravagant Narratives – Closure and dynamics in the epistolary form* (Princeton University Press, New Jersey, 1990) s. 9

brevromanens två parter agera helt fritt och det är upp till läsaren att uttyda vad som sker utifrån den information som ges. MacArthur beskriver även genren som ämnad att underhålla läsaren genom att läsa om andra människors liv.⁷

Avgränsningar

Jag kommer att avgränsa mig till Altman, Leffler och MacArthur för att se på forskningen om brevromanen som genre och då främst Altmans bok, hon presenterar en lämplig begreppsapparat att använda på mina primärkällor. En större tillbakablick på genrens utveckling från den romantiska perioden och fram tills idag kommer inte att ske, som historisk bakgrund kommer endast böckernas mottagning vid utgivningsdatumen att presenteras. Det blir därför en uppsats som gör två nedslag i litteraturhistorien och avgränsar sig med att endast analysera verken inom den här uppsatsens ramar.

Att ge en större översikt som beskriver författarnas tidigare böcker och publikationer hade varit intressant att presentera, men det kommer inte att tas upp då fokus ligger på valda primärkällors utformning och innehåll.

Mina frågeställningar gör att jag inte enbart kan begränsa mig till att behandla formatet i brevromanen då det blir en alltför snäv avgränsning. Det blir därför nödvändigt att även beskriva mina primärkällors innehåll och se vilka samtalsämnen som korrespondensen är präglad av.

Tidigare forskning

Forskning på brevromanens form existerar men på mina primärkällor finns det begränsat akademiskt material i form av uppsatser eller avhandlingar. Vid en sökning finns det en ansevärd mängd texter om Fredrika Bremers författarskap och levnad men dessa känns inte relevanta för mitt syfte. Endast i Lefflers *Jag har fått ett brev...* finns som redan nämnt en analys av *Axel och Anna* eller *Korrespondens mellan tvenne våningar* och den står för den forskning som gjorts. Möjligen är verket en aning förbiförsedd i forskningen då den inte tillhör en av Bremers mer framträdande romaner som exempelvis *Familjen H****, vilken i en utgåva av Vitterhetssamfundet presenteras och det ges en sammanställning av Bremers produktion. I utgåvan nämns *Axel och Anna* endast i förbifarten genom ett par raders text och

⁷ ibid. s. 7

då i en jämförande tematisk studie.⁸ Detta överensstämmer med Lefflers beskrivning av *Axel och Anna* som menar att den sällan tas upp i litteraturvetenskapliga studier.⁹

Texter som visar mottagandet är svåra att hitta då den är från 1800-talet och jag kommer inte att ge någon bild av mottagandet eftersom detta är för tidskrävande och materialet är svåråtkomligt. En sökning ger inga resultat, i Lefflers analys nämns dock en text i veckotidningen *Heimdall* där boken recenseras och den får ensam stå för de texter jag hittat.¹⁰

Forskning som behandlar Gynning och Schulmans *Privat Mejlkorrespondens* finns inte och det kan härledas till att utgivningsdatumet ligger nära i tiden. Vid sökning efter tidningsartiklar finns det en stor mängd som behandlar författarna och deras yrkesliv, men det är svårare att hitta något som rör deras gemensamma bok. En överblick av bokens mottagande får man genom recensioner av boken som finns att tillgå i tidningar av nöjeskaraktär¹¹ på Internet och i dagstidningar.¹² Vid en kontakt med Damm Förlag och Alex Schulman, angående pressmottagande av boken, fick jag bekräftat att ingen av de större tidningarna i Sverige, som Dagens Nyheter eller Svenska Dagbladet, hade recenserat den vid utgivningen. Det som finns att tillgå är nämnda recensioner på Internet och i dagstidningar.

Det finns även texter som behandlar det elektroniska mejlet och dess innebörd i moderna tiders korrespondens, en större artikel i Svenska Dagbladet beskriver modern teknik och syftar då på e-mejl och ställer det mot det äldre och långsammare fysiska brevet.¹³

Om brevromanens utveckling från essäer till dagens mejl-romaner i den danska litteraturen tar litteraturforskaren John Chr. Jørgensen upp i *Om breve - Ni essays om brevformen i hverdagen, litteraturen og journalistikken*. Den behandlar brevteori och visar med nio exempel på hur brevet fungerar inom olika temaområden som journalistik och resebrev i dansk litteratur. Han nämner att autentiska korrespondenser som är privata blir skönlitterära så fort de publiceras och når därmed en allmänhet och dess läsare.¹⁴

Att det inte finns några akademiska texter som tar upp *Privat Mejlkorrespondens* gör att jag får använda mig av forskning som rör brevromanen som genre och referera den till min primärkälla.

⁸ Fredrika Bremer: *Famillen H**** (Svenska Vitterhetssamfundet, Stockholm, 2000) s. 11

⁹ Yvonne Leffler: *Jag har fått ett bref...* (Gidlunds förlag, Falun, 2007) s. 170

¹⁰ Johan Erik Rydqvist: "Axel och Anna" (*Heimdall* 28.02.1829)

¹¹ Roger Wilson: "Schweden: Der Alex Schulman" (*Rodeo-Magazine* 01.10.2007), tillgänglig på: <http://www.rodeomagazine.se/gastblogg.php?guestbloggID=882&Blogg=7>, citerad 20.03.2008

¹² Elin Axelsson: "Konsten att vara elak lurar även hos den godlynte – som hos Alex Schulman" (*Östersunds-Posten* 25.10.2007)

¹³ Merete Mazzarella: "Med e-posten förlorade vi långsamheten" (*Svenska Dagbladet* 25.06.2005)

¹⁴ John Chr. Jørgensen: *Om Breve* (Museum Tusculanums Forlag, Köpenhamn, 2005) s. 10

2. Teori: Brevet och dess form

Relationen mellan avsändare och mottagare inom brevromanen är något Altman har beskrivit som något som tillhör genrens diskurs eller språk, det skrivna breven fungerar som produktioner av en talare eller skribent skickade till en lyssnare eller läsare. Dessa brev skickade mellan avsändare till mottagare skapar en bild för den externa läsaren om relationen dem emellan. Altman beskriver detta:

”Perhaps the most distinctive aspect of epistolary language is the extent to which is colored by not one but two persons and by the specific relationship existing between them.”¹⁵

Denna relation skapar mening och läsaren förstår hur brevromans språk är format av förhållandet mellan ett jag(avsändaren) och ett du(mottagaren) som skapar struktur i korrespondensen.¹⁶ Relationen kan ha olika utseende beroende på vilka personer som den innefattar, det huvudsakliga är att genom relationen mellan personerna sätts det en prägel på texten som blir synlig för läsaren och skapar en struktur och stil.

Varför man skriver brev till någon annan är att man har ett budskap att berätta, detta budskap är hämtat från skribentens egen situation. Altman menar att skriva ett brev till någon innebär att ge uttryck för sina koordinater på ett temporalt, spatialt, känslomässigt eller på ett intellektuellt plan.¹⁷ Detta innebär att man redogör för hur någon annan hur man har det och vad som hänt sedan det senast skickade brevet. Koordinaterna som den ena personen beskriver tillhör den gemensamma värld som mottagare och avsändare är en del av, det är ofta gemensamma minnen och erfarenheter från tiden mellan breven som koordinaterna utgår från.¹⁸ Detta kan ses som en privat värld där saker ventileras och tas upp för en initierad part som kan svara och återge sina egna koordinater.

En brevroman börjar när korrespondensen sätter igång och löper fram till sista brevet, under den tiden utvecklas relationen genom de beskrivna händelserna. Relationen är alltså påverkad av yttre händelser som händer den ena parten och som sedan återger det i skriven form och svaret som följer skapar förutsättningen för en korrespondens.

Där är tiden viktig som skiljetecken mellan breven, det kan bli håll i händelsekedjan om brev uteblir och tiden går innan svar, ibland kan avsändaren behöva skicka mer än ett brev för att

¹⁵ Altman, s. 118

¹⁶ ibid.

¹⁷ ibid. s. 119

¹⁸ ibid.

få svar. Även tiden när breven utfärdas och skickas iväg är olik den tid som beskrivs i brevens innehåll, det är något som Altman beskriver:

”The temporal aspect of any given epistolary statement is relative to innumerable moments: the actual time that an act described is performed; the moment when it is written down; the respective times that the letter is dispatched, recieved, read, or reread.”¹⁹

Brevskrivaren försöker återge ett flyktigt nu som senare tolkas av mottagaren, därför är alltid det beskrivna nuet återgett i dåtid eftersom det inte levereras i realtid.

Att varje enskilt brev har en betydelse både som del och som del av helheten beskrivs:

”Within the epistolary work the letter has both a dependent and a independent status. Like tesserae, each individual letter enters into the composition of the whole without losing its identity as a separate entity with recognizable borders.”²⁰

Med den här definitionen av varje enskilt brev som betydande kan formen fastställas: ett brev är en text med en avsändares namn och möjligen nedskriven tidpunkt och är omgiven av en vit yta som ramar in det och samtidigt skiljer och förenar det med den övriga följen av brev.

Avståndet mellan korrespondenterna har betydelse för berättelsestrukturen, genom att mottagaren av brevet inte är närvarande försöker skribenten att överbrygga avståndet mellan dem med ett brev. Brevet fungerar då som en kontaktmedium som avsändaren använder sig av för att skriva till mottagaren som han antar är närvarande, brevet skrivs med ett antagande om att få svar – en illusion om mottagaren finns hos avsändaren.²¹ Denna illusion består av minnen från dåtid, förväntningar om en framtid och ett försök att skildra ett nu för en icke-närvarande mottagare.²² Detta beskrivs hos Mazzarella:

”Vad är då egentligen ett brev?

Brevet har definierats som en ömsesidig envägskommunikation. Det har också kallats en monolog som saknar sin bättre hälft.”²³

Att överbrygga avståndet mellan mottagare och avsändare är brevets uppgift och då brevet är baserat av skrivna ord får orden ersätta en muntlig närvarande dialog. Det som skiljer

¹⁹ ibid. s. 118

²⁰ ibid. s. 168

²¹ ibid. s. 140

²² ibid.

²³ Merete Mazzarella: ”Med e-posten förlorade vi långsamheten” (*Svenska Dagbladet* 25.06.2005)

brevromanens dialog med en muntlig konversation är att den inte har en delad tid och rum utan är beroende av hur ofta korrespondensen sker dvs. hur snabbt eller långsamt man hinner svara.²⁴ Brevskrivaren har mer tid att tänka över ett svar och reflektera över innehållet, jämfört med ett vanligt samtal som har en absolut närvarokänsla och omedelbarhet.²⁵

När brevets format förs in i ett digitalt medium innebär det förändringar i korrespondensen. Att vara anträffbar elektroniskt via Internet gör att man kan skicka ett mejl när som helst på dygnet och få ett svar omgående. Detta skiljer den nya tekniken mot det traditionella fysiska brevet som är bundet till ett fysiskt leveranssätt.

Att utseendet på mejl skiljer sig mot det traditionella brevet är tydlig, en digital mejladress ersätter den verkliga bostaden eller platsens adress och återfinns under ämnesrubriken på mejlet tillsammans med datum och tidpunkt. Att det finns en ämnesrubrik överst gör att en beskrivning kan skrivas dit som ska återge mejlets huvudsakliga syfte och innehåll, det kan göras i ett fysiskt brev också men det finns ingen given mall att fylla i. Ett mejl avläses med hjälp av en dator och en skärm och det skrivs inte ner på ett papper utan fungerar helt elektroniskt, korrespondensen utgår från tangentbordet - via Internet - till mottagaren. Jørgensen talar om denna nutida variant av brevskrivande. Hur förändras ett traditionellt skrivande när det förs in i det digitala mediet? Han menar att det är främst tillgängligheten som påverkar korrespondensen:

”Den elektroniske korrespondance adskiller sig fra brevvekslingen først og fremmest ved sitt tempo. Der kan udveksles e-mail flere gange om dagen, ja, flere gange i timen, hvis begge parter har deres skærm tændt.”²⁶

Detta tempo gör att korrespondensen blir mer spontan och inte lika välformulerad som i pappersformatet, Jørgensen menar att mejlet förstärker de dialogiska möjligheterna i kommunikationen mellan två parter. Då pappersbrevet tidigare har försökt överbrygga en frånvaro förändras förutsättningarna när mejlformatet tillåter en omedelbarhet och tillgänglighet som ökar omedelbarheten för de två skrivande parterna. Det privata innehållet i pappersbrevet har förts över till ett elektroniskt medium och det skrivs nu i en närvarande och snabb dialog som skiljer det mot det långsammare pappersbrevet.²⁷

²⁴ Altman, s. 135

²⁵ ibid.

²⁶ Jørgensen, s. 22

²⁷ ibid. s. 23

Att det traditionella pappersbrevet kan gestalta sig på fler sätt blir tydligt i Bremers bok där korrespondensen sker med pappersbiljetter. Där kommer följande presentation att lyfta fram exempel som visar hur formatet styr berättelsestrukturen.

3. Presentation av *Axel och Anna eller Korrespondens mellan tvenne våningar*

Boken utkom 1828 och består av en korrespondens mellan det förälskade paret Axel och Anna. Bokens karaktärer delar samma miljö och rum då de båda bor i samma hus men är skilda åt av ett våningsplan. Axel bor hos sin farbror och Anna hos sin faster. Axel och Annas kommunikation med varandra består av korta texter nedskrivna på biljetter som skickas mellan våningsplanen. Antalet biljetter i boken uppgår till 210 stycken och dessa har en rubrik i form av namn på avsändare och mottagare, det finns inget datum utskrivet utan endast namn på de två deltagarna i korrespondensen finns. Ibland förekommer det dock tidsangivelser efter rubriken som ger läsaren viss information om hur lång tid det gått sedan senaste biljetten eller när de utfärdas: "Axel till Anna, vid midnatten."²⁸

Tidsangivelser förekommer istället oftare inne i biljetterna och det framkommer vilken tid på dygnet det är och det utfärdas tidsangivelser för händelser bakåt och framåt i tiden, samt i nutid.

Boken inleds i en februarimånad och avslutas på vårkanten, under den tiden utvecklas och fortlöper en korrespondens mellan dem. Romanens karaktärer är åtskilda pga. av sin levnadssituation, för att kunna träffas måste farbrodern och fastern medverka i deras möten och det är orsaken till att de skickar biljetter till varandra. De försöker att skapa träffar där alla medverkar men av olika hinder som sjukdom eller plötsliga besök av yttre karaktärer förhindras dem att ses. Vid ett tillfälle lyckas de dock att träffas och det resulterar i några biljetter skrivna av Axel till Anna och beskriver våldsamma känslouttryck: "Hvad jag är lycklig! Hvad du måste vara det, som gjort mig så! O, gode Gud!"²⁹

Dessa känslobeskrivningar karaktäriserar också korrespondensen, det ger en bild av deras relation som bygger på kärleksförklaringar från främst Axel till Anna. Axel framstår som hängiven och drastisk i sina handlingar för att visa sina kärleksförklaringar. Anna är mer återhållsam och försöker vara förnuftig och lugna honom.

²⁸ Fredrika Bremer: *Axel och Anna eller Korrespondens mellan tvenne våningar* (Beijers Bokförlag, Stockholm, 1911) s. 32

²⁹ *ibid.* s. 11

Att börja korrespondensen intensivt kan kopplas till MacArthurs beskrivning av inledande brev:

”The most obvious, and most specifically epistolary, means by which a letter can give birth to a narrative is by provoking a response.”³⁰

Axel inleder just bokens dialog med att fråga Anna om hon älskar honom, vilket hon bekräftar att hon gör och som svar skickar Axel med en ros och svaret är utformat som en dikt. Dikten kopplas därmed till ett fysiskt objekt och rosen blir en bild av deras kärlek. Dikten blir ett avbrott mot den övriga flyktiga korrespondensen och olika inslag är något som fortsätter i korrespondensen och det genom att paret skickar biljetter utformade till en sång mellan varandra. Denna sång tillkommer efter att Axel insjuknat och som uppmuntran skickar Anna honom den för att göra honom bättre, detta är även kärleksförklaring som är ämnad att skapa närhet. Detta eftersom hon vill vara ”hans osynliga sjukvakterska” som sjunger honom en vaggvisa. Efter att Axel svarat med en sång skickar Anna honom en burk med äpplegelé och denna produkt har hon gjort själv och när Axel äter av den får han en känsla av hennes närhet. Detta är också en sorts illusion om en närvarande människa som i det här fallet får symboliseras av en burk med äpplegelé. Illusionen om en närvarande mottagare blir tydlig och många biljetter skildrar hur främst Axel ser Anna som närvarande och talar om henne som någon i hans närhet: ”Vi äro ett.[...]Jag vet, att intet kan åtskilja oss.”³¹

Redan från bokens inledande sida är skiftningarna snabba i korrespondensen, händelser som ägt rum skildras snabbt och biljetterna är kortfattade. Det skapar ett tempo vilket Leffler beskriver:

”Istället för att uppehålla sig vid retrospektiva betraktelser över något inträffat förmår biljettskrivaren bara uppehålla sig vid det ögonblickliga och närvarande.”³²

Vissa biljetter innehåller texter där avsändaren enbart vill ha ett svar för att få ett bevis på deras kärlek och klagar på situationen av att inte kunna få fysisk närhet. Detta gör att berättelsen stannar upp och förs inte framåt och även tiden som går mellan att varje biljett

³⁰ MacArthur, s. 62

³¹ Bremer, s. 32

³² Leffler, s. 179

skickas och tas emot och svaras är oregelbunden, leder till att det blir en uppbruten narrativ struktur.³³

Läsaren av boken får följa de två karaktärernas framskridande kärlek genom biljetter som inte avslöjar så mycket om karaktärerna själva utan läsaren får tolka korrespondensens skiftningar som något som karaktäriserar relationen och skiljer de olika karaktärerna åt. Det finns ingen berättare som talar om för läsaren hur de ser ut eller varför händelser sker utan det är upp till läsaren att genom den flyktiga och infallsrika dialogen uttyda karaktärernas egenskaper. Det är alltså fråga om en korrespondens som bygger på ett dialogiskt förhållande där varje biljett får återge en bild av karaktärens känslor och upplevelser utan en styrande berättare, det kan härledas till MacArthur:

”Love letters may be particularly suited to enacting a story without the supplement of a narrator because love letters are acts in themselves, rather than descriptions of acts.”³⁴

Då det är en fiktiv korrespondens skapad av en författare har karaktärerna ingen autenticitet utan är karaktärer skapade genom dialogen och får roller därefter som förändras genom korrespondensen. Under bokens första del är det Axel som är den påstridiga och emotionellt hängivna korrespondenten som skickar biljetter med en önskan om att Anna ska bekräfta hans kärlek, när Axel senare hamnar i finansiella problem är det Anna som tar över rollen som pådrivande korrespondent för att rädda relationen de skapat. Att rollerna förändras genom korrespondensen tar MacArthur upp och beskriver hur samspelet skapar ”a collection of possibilities for identities and for the relationship”.³⁵

De två karaktärerna återger sina koordinater för varandra om den privata värld de delar genom biljetterna och beskriver för varandra sin levnadssituation och vad som sker runt om dem, detta återges i beskrivningar av miljön runt omkring dem:

”Axel till Anna, Min dyra farbror är lite knarrig på morgonstunden idag. Kaffet var svalt, och nyheterna i tidningarna ej till lags. Regenterna bära sig dumt åt, säger han. Jag skall väl akta mig att göra sammalunda. Jag måste vänta till lite längre fram på dagen.

Anna till Axel, Min söta faster är äfven vid ledsamt humör. Hon har förlagt en plåtsedel och slagit sönder en flaska eau de rose, men man skulle tro att det varit jag, som gjort det. På tre timmar minst törs jag ej säga ett ord.”³⁶

³³ ibid. s. 174

³⁴ MacArthur, s. 70

³⁵ ibid. s. 171

Koordinaterna skapar en bild för mottagaren om korrespondentens livssituation och känslor, de skapar en intimitet mellan avsändare och mottagare eftersom beskrivningarna tillhör den privata värld som de delar och är tecken på öppenhet och tillit för varandra. Det skapar också en närvarokänsla, trots att de inte kan ses så har biljetten funktionen av att överbrygga det avstånd som håller de åtskiljda.

Boken innehåller biljetter som kan tolkas som skämtsamma, vid ett tillfälle framställer Axel en sinnesbild för Anna där han tycker se sig själv och Anna avspeglade i vårsolens tinande is, han menar att han är solen och Anna är den undandragande solen som inte vill bli kysst. Detta efterföljs av en biljett från Anna som inte uppskattar skämtet:

”Anna till Axel; Jag försäkrar dig att jag ej är nyfiken[...] Det må idag hända mig hvad förtretligt som helst (blott det ej rör dig), så skall jag skratta däråt.

Axel till Anna, Ha ha ha ha! Vet du öfver hvad jag skrattar? Öfver mig själv, min ängel.”³⁷

Det skämtsamma kan förklaras med att det är en lättsam hållning och ton inom korrespondensen som karaktäriserar genren som sådan, att det finns skämt bidrar till en underhållande känsla och detta stimulerar den externa läsaren att läsa vidare. Det är också ett tecken på att relationen mellan Axel och Anna karaktäriseras av uttryck som visar på försök att utveckla korrespondensens ämnesval och hitta nya sätt att förstärka relationen dem emellan.

Då formatet inte ingår i den klassiska mallen för hur ett brev ska se ut har korrespondensen en mer direkthet och inslagen i biljetterna varierar, som nämnda sånger och blommor, detta gör att varje biljett får egenskap av att vara unikt och kan ha skiftande egenskaper som inte det traditionella pappersbrevet har.

Direktheten i biljetterna skapas genom att de skildrar en samtidighet och är ofta förankrade i nuet och närliggande händelser, det finns ingen möjlighet att skildra längre berättelser utan det är ett begränsat utrymme texten och meddelandet har. Detta gör att formatet innebär en formförnyelse för brevromanen, enligt Leffler:

”Detta innebär att en biljettkorrespondens i högre grad än en brevväxling karaktäriseras av så snabba perspektivväxlingar att den – i likhet med dagens e-postkommunikation – kan ge en

³⁶ Bremer, s. 29

³⁷ ibid. s. 21

känsla av samtidighet, av att vara ett direktsänt ögonblicksreportage förmedlat ur två olika perspektiv eller från två motsatta fokalisationspositioner.”³⁸

Skillnaden mellan tiden då handlingar sker och när de skrivs ner är ofta relativt närliggande varandra, vid ett tillfälle ber Axel Anna att inte gråta när han återger en beskrivning om en gemensam framtid tillsammans, Anna svarar omedelbart: ”Jag gråter visst icke, bästa Axel!”³⁹ Detta visar biljetternas egenskaper; de kan besvaras snabbt på och de återger en direkthet som fångar nuet och det ögonblickliga, biljetten kan återge en handling eller uppmaning som sedan genomförs omgående med några minuters mellanrum.⁴⁰ Att nuet aldrig är simultant med det berättade, som Altman talar om,⁴¹ stämmer in på korrespondensen men de ligger väldigt nära varandra. Vid vissa tillfällen i korrespondensen återges handlingar som ägt rum och de skrivs ner med tid mellan det inträffade och det berättade, dessa återger retroperspektiva skildringar som är korta beskrivningar över handlingar som skett: ”Jag har måst stänga dörr och fönster.”⁴²

Den framtid som diskuteras inom korrespondensen är förankrad i nuet, det är som Altman beskriver:

”The present of epistolary discourse is vibrant with future –orientation.[...] Letter writers are bound in a present preoccupied with the future.”⁴³

Denna förankring tar sig uttryck i korrespondensen genom en önskan om att vara tillsammans och att detta ska kunna ske i framtiden, korrespondenten skriver från sin nuvarande situation med tankar om en gemensam framtid tillsammans: ”När du blir min maka. När jag hvar dag, hvar timma får se dig, höra dig, vara med dig.”⁴⁴

Denna framtid är okänd för korrespondenten och han skriver med en önskan om en gemensam kommande tid tillsammans, hans önskan återger en bild för den framtid som korrespondenten skriver om och som är hämtad från ett tillstånd där han är förankrad i nuet men skriver om framtiden.

³⁸ Leffler, s. 177

³⁹ Bremer, s. 25

⁴⁰ Leffler, s. 173

⁴¹ Altman, s. 128

⁴² Bremer, s. 22

⁴³ Altman, s. 124

⁴⁴ Bremer, s. 48

Presentation av mottagande

Den recension som ligger till grund för en bild av mottagandet återfinns i litteraturtidskriften *Heimdall*, där diskuteras genren som boken ingår i och hur den uttrycker sig:

”Eljest har man af denna genre ingen fodran af den fasthet och symmetri i sammansætningen[...] Ej heller kan man søke någon utveckling och strängare hållning af karakterer. Hvad man venter, är en liten intrig, föredragen i en lätt, ledig och underhållande stil.”⁴⁵

Av detta kan konstateras att boken anses vara underhållande och recensenten delar därmed MacArthurs uppfattning om brevromanen som en underhållande genre.⁴⁶ Någon bild över bokens förhållande till tidsperioden och samtida litteratur återges inte utan den sätts in i en genre och fastställer därmed dess egenskaper.

4. Presentation av *Privat Mejlkorrespondens*

Boken utkom 2007 och innehåller en autentisk skildring av en korrespondens mellan Carolina Gynning och Alex Schulman, de är också författarna till boken. Den består av 160 sidor och innehåller 69 mejl skickade under en tidsperiod som sträcker sig över ett halvår från december 2006 till juni 2007.

Till formatet är det elektroniska mejlet använt och det innebär vissa förutsättningar; det finns en ämnesrubrik och det finns exakta tidsangivelser när mejlet skickades. Detta innebär att den externa läsaren kan utläsa hur lång tid som gått sedan förra mejlet skickades och när det besvarades. Ett exempel på utseendet i ett mejl:

”Från: Carolina Gynning, Skickat: 04-02-2007 22:25, Till: Alex Schulman, Ämne: SV: Du gjorde mig röd.”⁴⁷

Längden på mejlen är varierande och bestäms ofta av avsändarens tidigare mejl och dess omfång, mottagaren svarar då med ett mejl som har samma omfång. Ibland består mejlen bara av en fråga eller ett påstående som kan liknas vid det korta SMS-formatet (short message service) i en mobiltelefon som också är ett elektroniskt kommunikationsverktyg men med mindre textutrymme än mejlet: ”Carolina! Du kanske vill vara tärna på mitt bröllop? Alex”⁴⁸

⁴⁵ Rydqvist: ”Axel och Anna” (*Heimdall* 28.02.1829) s. 38

⁴⁶ MacArthur, s. 7

⁴⁷ Gynning & Schulman: *Privat Mejlkorrespondens* (Damm Förlag, Malmö, 2007) s. 93

⁴⁸ *ibid.* s. 69

Jørgensen nämner att SMS-formatet bör kunna användas litterärt och att en hel roman skulle kunna bestå av en sådan dialog,⁴⁹ ovanstående exempel är dock bara en del av korrespondensen och det förekommer längre mejl.

Korrespondensen är inte ämnad att ha en extern läsare eftersom den bygger på en intim och öppen dialog mellan två parter, dessa två parter har ett varsitt privat mejlkonto och en mejladress knuten till kontot. Att korrespondensen publiceras i ett skönlitterärt format gör att den når en allmänhet och därmed dess läsare.⁵⁰

Det är en utelämnande korrespondens, där relationen mellan Gynning och Schulman kan utläsas och karaktärsbyggnaden, skapas just genom denna relation. Relationen är av vänskapskaraktär där de diskuterar sina privatliv: sin bostadssituation i Stockholm, kärleksliv, mediakarriär och sin hälsa. De beskriver händelser för varandra som utgår från sina koordinater, som Altman talar om, som beskriver den gemensamma värld de ingår i.⁵¹ Av relationen och koordinaterna byggs karaktärernas gestaltning upp för den externa läsaren och det är två personer i 30-årsåldern, båda har arbete inom mediabranschen – dels Carolina på TV och dels Alex på tidning.

Inledningen i mejlen har ofta en kort hälsning i form av mottagarens namn eller så börjar texten utan någon hälsning, ämnesrubriken fyller då funktionen som inledning och sätter tonen för huvudtexten. Ibland återanvänds tidigare ämnesrubrik och blir då ett svar, prefixet ”SV-” sätts då före den ursprungliga ämnesrubriken.

Tiden mellan när mejlen skickas och läses skiljer sig åt och är inte regelbunden, det är ett tecken på hur korrespondensen ser ut, det är ibland en intensiv dialog och mejlet besvaras samma dag som de mottas, ibland går det flera dagar innan mejlet besvaras. Även avståndet mellan dem påverkar mejlflödet, vid flera tillfällen reser någon av dem från Stockholm och korrespondensen blir uppehållen av yttre händelser:

”Förlåt att jag inte hört av mig på ett tag. Jag har bland annat varit i Polen och träffat den präst som ska viga mig och Katrin.”⁵²

⁴⁹ Jørgensen, s. 40

⁵⁰ *ibid.* s. 10

⁵¹ Altman, s. 119

⁵² Gynning & Schulman, s. 136

⁵³ *ibid.* s. 5-6

Avståndet mellan dem är inte av åtskiljande karaktär, de kan träffas utanför korrespondensen och mejlet används för att skapa närvaro och stärka vänskapsrelationen dem emellan. Det används för att överbrygga avståndet mellan dem när det behövs och när den ena parten är frånvarande och när de vill komma i kontakt med varandra.

Att boken är autentisk gör att det finns en sanningshalt i det skrivna, korrespondensen är hämtad ur verkligheten och författarna är också två autentiska karaktärer i boken. Det finns ingen berättare som förklarar varför saker händer eller bryter in utan det är en korrespondens hämtad från två autentiska parter som själva bygger berättelsestrukturen.

Deras relation utvecklas från första mejlet och till det sista, innan mejlen startar har de ingen djupare relation, vilket framgår av öppningen i boken. Öppningen av korrespondensen inleds trevande där de talar om den middag och tillställning de varit på och setts för första gången:

”Carolina: Tack för senast, det var verkligen superlovely[...] Alex: Carolina! Stort tack för att du som Stureplans och därmed hela Sveriges hetaste singeltjej kom till vår middag.”⁵³

Ämnena som korrespondensen innehåller är präglade av erfarenheter från verkliga livet och händelser citeras utifrån korrespondenten, det är utdrag från samtal, tv-produktioner och vardagslivet som återges. Det är ofta ämnena som presenteras för mottagaren och avsändaren återger sin syn på företeelsen, vid ett tillfälle diskuteras frågan om psykologbesök som meningsfullt eller inte. Det är alltså en dialog med möjlighet att få en åsikt om aktuella ämnen kopplade till korrespondentens koordinater.

Utmärkande drag är skämt och ironi inne i korrespondensen, mejlen inleds ofta skämtsamt, efter hälsningsfrasen, med några meningar som är ämnade att underhålla mottagaren: ”C! Jag sitter här på jobbet och fnissar för mig själv.”⁵⁴

Vid tillfällena återges även korta och roliga historier som i sig blir avbrott i korrespondensen som i övrigt består av stor mängd beskrivningar av erfarenheter, denna hållning visar på en lättsamhet och en vilja att få ett positivt svar tillbaka:

”Blir glad om du skriver idag, så har jag något att roa mig med här i min sorgliga ensamhet på redaktionen.”⁵⁵

⁵⁴ ibid. s. 65

⁵⁵ ibid. s. 62

De tidsperspektiv som Altman talar om,⁵⁶ återfinns i det beskrivna i mejlen och berör en dåtid genom att händelser beskrivs i retroperspektiv, ibland händelser långt tillbaks i tiden men oftast händelser nära den tidpunkt då mejlet skrivs. Det finns en viss mån av samtidighet i mejlen genom att de beskriver den plats där de befinner sig när mejlen skrivs, men då mejldialogen inte är regelbunden och inte av intensiv karaktär, uteblir den samtidighet som mejlet tillåter. Den framtid som beskrivs hos Altman,⁵⁷ ges stor plats i korrespondensen, det är en framtid som beskrivs utifrån korrespondentens situation och med mottagaren i åtanke: ”Hoppas att vi ses till nyår. Jag tror nämligen att nyår är vår högtid.”⁵⁸

Deras roller är relativt jämlika i korrespondensen, dock är Carolina en aning mer pådrivande genom att hon kräver svar då mejl från Alex uteblir eller är försenade. De har båda ett strukturerande drag genom att de ibland listar saker i form av nummerspalter eller i form av ämnesavdelningar inne i mejlen, vilket bidrar till en rationell dialog mellan dem.

Presentation av mottagande

De tidningsrecensioner som visar mottagandet av boken återfinns på nöjestidningen Rodeos Internetupplaga och i dagstidningen Östersunds-Posten. Rodeos Roger Wilson har recenserat boken med hjälp av en kort samtidsanalys och en presentation av mediakaraktären Alex Schulman som får en stor plats i recensionen. Wilson ser boken som ett resultat av den tidsålder den ingår i:

”Jag antar att både titeln och boken kommer att vara centrala företeelser när morgondagens populärkulturärkeologer ska försöka förstå tiden vi lever i just nu.”⁵⁹

Wilson ser boken som en produkt av två mediaikoner som strategiskt publicerar sin mejlkorrespondens för att stärka sin image och nå ytterligare framgång. Att de båda, främst Schulman, har fått en högre kulturell status och en mer framträdande roll inom mediabranschen efter bokens utgivning stärker denna tes, enligt Wilson:

”För givetvis är det inget privat med Privat. Det handlar bara om imagekorrigering.[...]Schulman fick till sist delar av kulturvärldens godkännande redan innan den här rätt tunna boken kom ut. Croneman skrev hyllande i en krönika, han fick sitta med i

⁵⁶ Altman, s. 119

⁵⁷ ibid. s. 124

⁵⁸ Gynning & Schulman, s. 34

⁵⁹ Roger Wilson: ”Schweden: Der Alex Schulman” (*Rodeo-Magazine* 01.10.2007), tillgänglig på: <http://www.rodeomagazine.se/gastblogg.php?guestbloggID=882&Blogg=7>, citerad 20.03.2008

Kulturrepressen på Axess och kulturaktierna liksom höjdes nästan dagligen. Gynning fick fler tv-jobb, återstår vad som händer med henne i femman framöver.”⁶⁰

Wilson fortsätter med att jämföra bokens titel med vad som är säljbart inför en publik och att Schulman använder detta för att vara nydanande både med boken och på den nedlagda blogg han drivit:

”Han har satt en ny standard för vad det innebär att vara en svensk stjärnbloggare[...]Säkert med en ständig blick på statistiken för att se vad som fungerar och inte fungerar hos publiken. Och alla som bloggat vet vad det är som drar folk. Påhopp, pinsamheter och det privata.”⁶¹

Av detta kan konstateras att boken ses som en produkt ämnad att nå en publik som är bekanta med karaktärerna genom medias påverkan och därmed vill köpa den. Någon tonvikt vid formatet ges inte och boken sätts inte heller in i någon tradition utan det är en recension ämnad att undersöka bokens ämnesval och det satt i jämförelse mot karaktärernas övriga produktioner och den samtid de ingår i.

Elin Axelsson på Östersunds-Posten har recenserat boken helt utifrån Schulman som person och hans tidigare mediaframträdanden. Axelsson analyserar boken och ser den som ett resultat av den hållning mot omvärlden som Schulman intar, att han genom underhållningsmedia som TV och blogg förmedlar elakhet:

”[...]konsten att vara elak lurar även hos den godlynte. Som skydd, maktmedel, försvarsmekanism eller som för den numer nyfrälste godhetspredikanten Alex Schulman - som underhållning.”⁶²

Ämnesvalet i boken tas upp och ses som en fortsättning på den elakhet Schulman tidigare förmedlat och att det går igen i boken menar Axelsson:

”Schulman har byggt hela sin karriär på att andra inom medie - och kändissverige uppmärksammat denna hans, just allt annat än unika förmåga att vara elak. I dagarna har han, tillsammans med Carolina Gynning, kommit ut med en bok (nja) innehållande deras mejlkontakt. Och upplägget känns igen.”⁶³

⁶⁰ ibid.

⁶¹ ibid.

⁶² Elin Axelsson: ”Konsten att vara elak lurar även hos den godlynte – som hos Alex Schulman” (*Östersunds-Posten* 25.10.2007)

⁶³ ibid.

Boken beskrivs som en humorbefriad och fantasilös produkt och Axelsson frågar sig vad som skall vara nästa steg i utvecklingen för Schulman, det är alltså en negativ recension som sätter boken i samband med en mediakaraktärs elaka textproduktion.

5. Analys av *Privat Mejlkorrespondens*

Den aspekt som Altman talar om som viktig är relationen mellan avsändaren och mottagaren och hur ser den ut i boken?

Relationen mellan dem baseras av koordinater hämtade ur korrespondenternas situation och genom att de båda är i underhållningsbranschen i Sverige beskrivs händelser som inträffar i yrket och i privatlivet, på många sätt är det ursnitt som berör kända människor men främst korrespondenternas egen hållning till omvärlden presenteras för den externa läsaren. De har gemensamma vänner och bor, arbetar i Stockholm där huvuddelen av korrespondensen utspelar sig förutom när någon av dem reser bort.

Deras relation utvecklas genom mejlen och först inleds den trevande för att senare bekräftas lite längre in i boken:

”Alex:[...]jag skulle vilja säga att vi är vänner nu, du och jag. Och jag lovar självklart att inte berätta om något som skrivs här till någon annan.”⁶⁴

Det finns återkommande mejl som tar upp och beskriver minnen från uppväxt och yrkesliv vilka är retroperspektiva skildringar som stärker korrespondenternas egna relation genom tillit i berättandet:

”Alex: Så stöter jag på Alice Timander vid Östermalmstorg.[...]Hon känner inte igen mig[...]Jag intervjuade henne för P3 för ett år sedan i hennes hem på Valhallavägen.”⁶⁵

Detta görs för att mottagaren ska lära känna avsändaren bättre men också för att skapa förståelse för det egna jaget hos korrespondenten, Mazzarella beskriver privatbrevets karaktär:

”Privatbrev - i dag privatmejl - skriver vi både för att hålla kontakt med anhöriga och vänner men också - kanske framför allt? - för att formulera oss själva, utforska oss själva.”⁶⁶

⁶⁴ Gynning & Schulman, s. 46

⁶⁵ ibid. s. 80

⁶⁶ Mazzarella, Merete: ”Med e-posten förlorade vi långsamheten” (*Svenska Dagbladet* 25.06.2005)

Vid ett tillfälle reflekterar Alex över korrespondensen och jämför den med hur den skulle ha sett ut på 1800-talet;

”Hade vår mailkorrespondens varit av 1800-talskaraktär hade jag tålmodigt och artigt väntat in ditt nästa mail och skrivit ett nytt utifrån detta. Men vi är 2000-tals-människor och vi gör lite som vi vill.”⁶⁷

Detta visar på en medvetenhet om korrespondensen som sådan och att mejlet används för att kunna återge sin koordinater i en modern tid, formatet ger möjlighet att skicka flera brev på ett dygn eller när det är nödvändighet – ett svar kan skickas tillbaka med några minuters fördröjning.

Det finns även exempel på när formatet inte fungerar och mejl har försvunnit från datorns minne: ”Min mail strular[...]alla mail har försvunnit från min dator.”⁶⁸

Tekniken kan förhindra att mejl kommer fram till mottagaren och därmed uppehålla mejlflödet genom att det inte fungerar med datorn eller med Internet, ett annat exempel hämtat från boken är när Carolina varken kan läsa av eller skicka mejl pga. flytt:

”Jag har nämligen velat skriva men inte kunnat för jag har ingen dator installerad hemma än. Och det finns tyvärr inget McDonalds där man kan kolla sin mail i närheten av denna adress.”⁶⁹

Vid såna här tillfällen förhindras korrespondens eftersom mejl är anpassat till att tekniken ska fungera och att det går att koppla upp sig mot Internet. Hemmiljön eller kontoret fungerar som en plats där Internetuppkoppling är möjlig och det går att skicka mejl ifrån, vid ett tillfälle ges exempel på hur tekniken används utanför Sverige och samtidigt återges korrespondentens koordinater:

”I övrigt kan jag berätta att jag är i New York. Sitter i lobbyn på 60 Thompson Hotel och har det ganska fint.”⁷⁰

Detta visar mejlets möjligheter, att det går att kommunicera med någon i Sverige samtidigt som avsändaren sitter på andra sidan atlanten. Nu är det ingen simultan mejldialog som

⁶⁷ Gynning & Schulman s. 75

⁶⁸ ibid. s. 44-46

⁶⁹ ibid. s. 40

⁷⁰ ibid. s. 19

återges eftersom svaret dröjer med två dagar, men det visar ändå mejlets möjligheter på direkthet och snabba koordinatbeskrivningar för mottagaren.

Ett ämnesval som ges stor plats i korrespondensen är Carolinas operation av sina förstorade bröst som det först talas om och längre in i boken utförs operationen. Det är alltså ett ingrepp på en av korrespondenten och detta beskrivs utförligt, det är ett försök av Carolina att finna sitt rätta jag och för att bli ”frisk”:

”Just nu vill jag bara ta ut skiten.[...]Jag känner nu att ju mer jag respekterar mig själv, desto mer vill jag se ut som den äkta Carolina.”⁷¹

Korrespondensen visar på förtrolighet mellan korrespondenterna om det privata ämnet som diskuteras, ämnesvalet och den slutna mejldialogen skapar det privata i det här fallet..

Det förekommer föreställningar inne i mejlen och då i form av fantasibilder i utläggningar om en framtid där korrespondenten hittar på mer eller mindre tänkvärda scenarier:

”Det är dock viktigt att ingen ser det som att du förlorade[...]att det plötsligt står i en tidning: GYNNING KNÄCKTES AV TV-STJÄRNORNAS KRITIK – NU TAR HON BORT BRÖSTEN. Det är ju inte sant, men om jag vore chef på en nöjestabloid är det vinkeln jag skulle gå på.”⁷²

Att Alex spår en framtid gör att det autentiska för en stund försvinner och det med hjälp av fantasier, men det är fantasier om en framtid som är hämtade från de koordinater som avsändaren redan har återgett för mottagaren. Tidsperspektivet i det beskrivna fungerar som något Altman menar är väsentligt för brevskrivare, de är upptagna med att beskriva en framtid och tänka framåt fast de skriver i och verkar i nuet.⁷³

Ett avsnitt berör koordinater hämtade från korrespondenternas drömmar, det är alltså skildringar bakåt i tiden över något korrespondenten har drömt. När det görs får korrespondensen en ytterligare dimension och en förklaring ges till varför det hänt Alex:

⁷¹ ibid. s 57

⁷² Gynning & Schulman, s. 48

⁷³ Altman, s. 124

”Jag är inne i en drömperiod, jag tror att det är morfinpillren[...]som gör det. Inatt drömde jag följande: Jag sitter på ett flygplan, som ska ta mig till Quito i Ecuador.”⁷⁴

I ett mejl tidigare har Carolina även skildrat en dröm om Alex och ovanstående citat är en replik på det mottagna mejlet,⁷⁵ det visar på hur de uppehåller sig vid ett ämne och replikerar varandra.

Altman talar om illusionen av en närvarande mottagare hos avsändaren och brevet fungerar som ett kontaktmedium och skrivs med ett antagande om att få svar.⁷⁶ Detta blir tydligt i korrespondensen där det förekommer något av en medveten åtskiljning mellan fysisk närvaro och den illusionsskapande närvaron som brevet innehar:

”Men jag såg dig på stan häromdagen.[...]Jag ville inte störa och jag tycker det finns en charm i att aldrig ses utan bara höras via mail. Det är spännande på något barnsligt sätt.”⁷⁷

Det autentiska åskådliggörs då korrespondenterna talar om företeelser som ägt rum i verkligheten. Känslan av autenticitet förstärks när det i redigeringsarbetet av boken har strukits namn som förekommer i mejlen, det berör en känd skådespelare och förlaget Damm har valt att censurera dennes namn.⁷⁸ Där exemplifieras det privata i mejlkorrespondensen, vid en publicering når den en allmänhet och dess läsare, personer som nämns i mejlen kan då ta skada av att nämnas i negativ bemärkelse.⁷⁹

Det ögonblickliga i korrespondensen är utelämnat då mejlflödet är oregelbundet och de inte har någon samtidighet när de skriver till varandra, den minsta tidsskillnaden uppgår till en timme, och som oftast går det några dagar innan korrespondenten får svar.⁸⁰ Därav sker inga skildrade händelser simultant mellan korrespondenterna, det som behandlas är därför händelser som redan har hänt eller framtida händelser. Genom att svaren dröjer från mottagaren hindras möjligheten till simultanitet och även om mejlet avläses av mottagaren bara någon minut efter det har skickats finns det ingen möjlighet till de dialogiska

⁷⁴ Gynning & Schulman, s. 77

⁷⁵ ibid. s. 72

⁷⁶ Altman, s. 140

⁷⁷ Gynning & Schulman, s. 40

⁷⁸ ibid. s. 114

⁷⁹ Jørgensen, s. 10

⁸⁰ Gynning & Schulman, s. 45-46

möjligheterna med närvaro och direkthet som mejlet kan skapa,⁸¹ detta eftersom svarsmejlet dröjer.

Däremot är korrespondensen präglad av iakttagelser från omvärlden satta i en kontext i mejlen, det är snabba skiftningar mellan ämnen inne i mejlen som gör att det blir en fragmentarisk framställning för den externa läsaren. MacArthur har beskrivit detta:

”If individual letters are necessarily structured transformations of reality, sequences of letters may extend this structuring over time and engender fragmentary narratives.”⁸²

Det sista mejlet i boken är skrivet av Carolina efter de har träffats utanför korrespondensen och innehåller en mindre utläggning där hon ifrågasätter deras relation med varandra:

”Det känns som vi rört varandra men att våra vägar delats.[...]Och just där frågar jag mig själv. Känner vi varandra Alex Schulman?”⁸³

Det är en osäkerhet som presenteras, eftersom det är det sista mejlet finns det inget svar från mottagaren och den frågande meningen ställer deras skapade relation mot väggen.

Denna osäkerhet kan kopplas till privatmejlets egenskaper som Mazzarella beskriver:

”Privatbrevet brukar förknippas med en hel rad positiva bestämningar - närhet, förtrolighet, konkretion, omedelbarhet - men i själva verket är dess möjligheter tvetydiga: det kan både bygga broar och skapa avstånd, det kan innebära förställning lika väl som tillit, det kan vara en mask lika väl som ett självporträtt, det kan användas som vapen lika väl som det kan vara en handräckning.”⁸⁴

Att privatmejlet har en tvetydighet innebär att bokens karaktärer och deras relation som tidigare byggt på tillit och öppenhet ifrågasätts. Den relation som finns i mejlen motsvarar inte Carolinas relation med Alex i verkligheten, där finns en brytningspunkt mellan den bild av korrespondenten som är skapad genom text på Internet och den bild av korrespondenten som fysisk person utanför mejldialogen. Möjligen är mejlet använt både i förställande ton och i tillit och kolliderar då med deras relation i verkligheten.

⁸¹ Jørgensen, s. 22

⁸² MacArthur, s. 61

⁸³ Gynning & Schulman, s. 159

⁸⁴ Mazzarella, Merete: ”Med e-posten förlorade vi långsamheten” (*Svenska Dagbladet* 25.06.2005)

6. Sammanfattning

Bremers bok innehåller en fiktiv skildring av ett förälskat par och deras dialog, karaktärerna har ingen autenticitet utan byggs upp efter varje biljett som skickas. Det finns ingen centralt styrande berättare som skiljer karaktärerna åt eller berättar för den externa läsaren vad som har hänt sedan senaste skickade biljetten utan läsaren är utlämnad till de två karaktärernas dialog.

Biljettformatet gör att det inte går att återge längre berättelser utan har ett begränsat utrymme, de skapar en direkthet eftersom de skildrar en samtidighet och kan läsas bara några minuter efter att de skickats och svaras på omedelbart.

Gynning och Schulmans bok har använt mejlet som medium för en privat korrespondens, mejlets möjligheter används inte till fullo utan det är en korrespondens med fördröjning. Den innehåller helt autentiska inslag som gör att den skiljer sig från Bremers fiktiva roman, den innehåller autentiska händelser skildrade utifrån korrespondenternas koordinater.

Det digitala mejlformatet bidrar i boken till att det går att återge längre berättelser och fungerar som ett vanigt brev, tillgängligheten och möjligheten till att nå dygnet runt används inte utan det är en korrespondens med fördröjning. Det leder till att händelser är berättade i retoperspektiv och det sker inga simultana händelser mellan korrespondenterna.

Det finns en medvetenhet om brevromanen som genre hos korrespondenterna och det presenteras genom att de diskuterar mejlformatet i en kontext mot det fysiska brevet.

7. Slutsatser och diskussion

Med den här uppsatsen har jag belyst betydelsen av formatet inom brevromanen i ett äldre- och ett modernt exempel, de har båda olika betydelser och påverkar berättarstrukturen. Jag har även presenterat ämnesinnehåll och karaktärerna i korrespondensen. Det som skiljer de två böckerna åt är formatet och dess innebörd. Den direkthet som biljetten uppvisar är kopplat till närheten mellan korrespondenterna, det gör det möjligt att snabbt få svar trots att de distribueras fysiskt. Det ger korrespondensen en direkthet och möjligheten att vidarebefordra det ögonblickliga, ett svar och en replik kan transporteras tillbaka på bara några minuter. Det skapar en berättarstruktur som är genreförnyande inom brevromanen. Att korrespondensen är knuten till ett format i form av biljetter gör att endast mindre texter kan författas och skiljer det mot det traditionella brevet. I mitt moderna exempel är formatet

knutet till det digitala mejlet, det skiljer sig mot biljetten då texter av varierande längd författas av korrespondenterna. Mejlformatet bidrar till längre utläggningar som gör att det liknar det vanliga brevet till utseende och innehåll, det ger också möjlighet till en samtidighet som dock inte utnyttjas i *Privat Mejlkorrespondens*. Mejlet är inte bundet till något fysiskt distributionsmedel och kan därför användas hur och när som helst, vilket exemplifieras genom oregelbundenhet och varierande plats för avsändelse.

Det privata ämnesvalet återfinns i båda mina primärkällor men är hos Bremer påhittade av en författare, där skiljer sig böckerna åt. Det fiktiva innehållet skapar en påhittad kärlekshistoria medan det autentiska mejlet förmedlar en verklig korrespondens mellan två mediaprofiler. Den fiktiva korrespondensen bygger på att karaktärerna skapas för den externa läsaren i takt med att biljetterna skickas, det finns ingen given förväntan hos läsaren hur de ska fungera eller verka. I *Privat Mejlkorrespondens* finns det i stor sannolikhet en igenkänning hos läsaren, då författarna är kända från media i Sverige, och en förväntan finns hos allmänhetens läsare.

De recensioner som jag presenterat som bild över mottagande visar att den är en modern produkt som är ämnad att underhålla och menar att den är strategiskt utgiven för att förstärka deras image, detta ger brevromanen på 2000-talet en egenskap av att vara underhållande för läsaren genom att läsa två mediaikoners privata mejldialog.

Det personliga och det privata är mer tydligt i *Privat Mejlkorrespondens* än i *Axel och Anna*, detta beror på att den är autentisk och inte av kärlekskaraktär, målet med korrespondensen i Bremers bok är att förena de två karaktärerna i kärlek. Målet med *Privat* är att korrespondenterna ska lära känna varandra och samtidigt utforska sig själv och bli vänner. Där kommer det privata in i ämnesvalen, vilka är berättade med tillit och öppenhet, men som samtidigt är en del av den värld som de två korrespondenterna delar. Denna gemensamma värld återfinns även hos Bremer där man återger sina koordinater för varandra och på så vis producerar en bild för den externa läsaren hur karaktärerna gestaltas, men där det huvudsakliga målet inte är att utforska sig själv utan att förenas med mottagaren av biljetten.

Illusionen om en närvarande mottagare existerar i båda mina primärkällor men är i *Privat Mejlkorrespondens* använd medvetet och gör att mejldialogen används både för att utforska sina inre jag och ventilera händelser mellan korrespondenterna, men även att avsändaren medvetet distanserar sig från mottagaren. Detta skiljer den mot *Axel och Anna* där korrespondenterna vill träffa varandra så ofta och så mycket som möjligt men blir uppehållna

av sina levnadsvillkor, illusionen ges där en mer framträdande plats då den även tar sig uttryck i fysiska ting.

Det finns en skillnad mellan primärkällorna, genom det kärlekstema som existerar hos Bremer, korrespondensen består av bekräftelse och en vilja att komma i kontakt med mottagaren. Biljetten bidrar till att skapa en intensiv dialog där rollerna byts mellan korrespondenterna för att slutas i kärlek till varandra. Där skiljer sig den mot det moderna exemplet som i stor mån bygger på en vänskapsrelation, den är av utredande karaktär där det privata består av redogörelser för erfarenheter och händelser av personlig karaktär. Att utforska sig själv genom att skriva privatbrev till en mottagare visar hur brevromanen ter sig på 2000-talet, den är av en mer personligt utredande karaktär än i *Axel och Anna*. Att privatmejlet kan skapa både förställning och tillit gör att en sådan korrespondens är tvetydig och det personliga innehållet kan skapa en karaktärsbild som inte överensstämmer med verkligheten.

Formatet i mejlen möjliggör att tidsangivelser blir exakta och samtidigt även ett tidsdokument som inte den fiktiva biljetten blir då den just är fiktiv. På grund av utrymmesskäl har biljetten endast korta tidsmarkeringar men aldrig några exakta datum och tidsbestämmelser. Detta gör att den inte får samma autenticitet som mejlet där realistiska personer ingår i samtalsämnena och den behandlar verkliga händelser. Tidsperspektiven påverkar korrespondensen i båda mina primärkällor då dåtid och framtid behandlas, och det i retroperspektiva skildringar och framtidsvisioner som är förankrade i korrespondentens situation i nuet.

Mejlet blir redskapet som används för kommunikation i det moderna samhället, privatmejlet i det här fallet, utnyttjas inte till fullo utan det är en korrespondens med fördröjning. Det som är intressant är växlingen mellan längden på mejlen och de olika ämnesvalen, det ger en bild av hur formatet kan användas för både längre utläggningar och för att ibland likna det korta SMS-formatet. Med möjlighet till samtidighet och kontakt världen över, har mejlet som format egenskap att överbrygga avstånd och skapa närvaro.

Den svenska brevromanen som genre har med två exempel i den här uppsatsen visat på hur formatet används som både berättarstrukturerande och karaktärsskapande i dels fiktiv och dels autentisk korrespondens.

8. Käll- och litteraturförteckning

Tryckt

Altman, Janet Gurkin: *Epistolarity – Approaches to a Form* (Ohio State University Press, Columbus, 1982)

Axelsson, Elin: ”Konsten att vara elak lurar även hos den godlynte – som hos Alex Schulman” (*Östersunds-Posten* 25.10.2007)

Bremer, Fredrika: *Axel och Anna eller Korrespondens mellan tvenne våningar* (Beijers Bokförlag, Stockholm, 1911)

Bremer, Fredrika: *Familjen H**** (Svenska Vitterhetssamfundet, Stockholm, 2000)

Gynning, Carolina & Schulman, Alex: *Privat Mejlkorrespondens* (Damm Förlag, Malmö, 2007)

Jørgensen, John Chr.: *Om Breve* (Museum Tusculanums Forlag, Köpenhamn, 2005)

Leffler, Yvonne: *Jag har fått ett bref...* (Gidlunds förlag, Falun, 2007)

MacArthur, Elizabeth J.: *Extravagant Narratives – Closure and dynamics in the epistolary form* (Princeton University Press, New Jersey, 1990)

Mazzarella, Merete: ”Med e-posten förlorade vi långsamheten” (*Svenska Dagbladet* 25.06.2005)

Rydgqvist, Johan Erik: ”Axel och Anna” (*Heimdall* 28.02.1829)

Otryckt

Wilson, Roger: ”Schweden: Der Alex Schulman” (*Rodeo-Magazine* 01.10.2007), tillgänglig på: <http://www.rodeomagazine.se/gastblogg.php?guestbloggID=882&Blogg=7>, citerad 20.03.2008